

УДК 378.147:159

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-223-444-449

ISSN 2415–7988 (Print) ISSN 2521–1919 (Online)

КВЯТКОВСЬКА Анна –

доктор філософії в галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»,
викладач вищої категорії циклової комісії кібербезпеки,
електронних комунікацій та економіко-управлінської підготовки
Київського фахового коледжу зв'язку
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4977-5515>
e-mail: sobolevanna29@gmail.com

ТАМОЖСЬКА Ірина –

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри інноваційної педагогіки,
освітніх трансформацій і лідерства
Навчально-наукового інституту «Академія вчителівства»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0865-2380>
e-mail: itamozska@ukr.net

ШЕЛЕВЕР Оксана –

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психології ДВНЗ
«Ужгородський національний університет»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2200-5382>
e-mail: oksana.shelever@uzhnu.edu.us

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ І ПІДТРИМКИ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ У ЗДОБУВАЧІВ БАКАЛАВРСЬКОГО РІВНЯ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ СУЧАСНОСТІ

У процесі дослідження авторами проаналізовані дефініції «мотивація», «мотивація до навчання». Визначено, що мотивація до навчання є складним багатокомпонентним психолого-педагогічним феноменом, який поєднує систему внутрішніх і зовнішніх спонукань, що визначають активність здобувачів освіти у процесі опанування знань, формування компетентностей та досягнення освітніх результатів. З'ясовано, що в умовах військових конфліктів сучасності проблема підтримки мотивації до навчання набуває особливої актуальності, оскільки освітній процес функціонує в умовах постійних соціальних, психологічних та безпекових викликів. Актуальність дослідження підтверджується необхідністю забезпечення безперервності освітнього процесу в умовах воєнного стану, зростанням освітніх втрат, психологічним навантаженням на здобувачів освіти, вимушеним переходом до змішаного й дистанційного навчання, а також потребою адаптації педагогічних підходів до нових соціальних і технологічних реалій. Наукова новизна дослідження полягає в комплексному аналізі особливостей формування і підтримки мотивації до навчання здобувачів освіти в умовах військових конфліктів. У межах дослідження проведено емпіричне дослідження шляхом анкетування 126 здобувачів освіти з метою визначення рівня їхньої мотивації до навчання, виявлення основних факторів, що впливають на її формування в умовах воєнного стану, аналізу ставлення здобувачів до організації освітнього процесу. Установлено, що 54,8 % здобувачів іноді відчувають труднощі у збереженні навчальної мотивації в умовах воєнного стану, тоді як 11,1 % – значні труднощі. Водночас основними мотивувальними чинниками залишаються перспективи кар'єри та прагнення здобути професію, а найбільш ефективним форматом навчання визначено змішаний. Результати опитування дозволили окреслити ключові проблеми мотиваційної сфери здобувачів і визначити можливі напрями підвищення ефективності освітнього процесу.

Ключові слова: мотивація, здобувачі освіти, освітній процес, воєнний період, ефективність навчання.

KVIATKOVSKA Anna –

Doctor of Philosophy Degree Field of Study
01 Education / Pedagogy, Senior Lecturer on the Department
of Cybersecurity, Electronic Communications
and Economic and Management Training
Kyiv College of Communications
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4977-5515>
e-mail: sobolevanna29@gmail.com

TAMOZHNSKA Iryna –

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of Innovative Pedagogy, Educational
Transformations and Leadership
of the Educational and Scientific Institute “Teacher Academy”
V. N. Karazin Kharkiv National University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0865-2380>
e-mail: itamozska@ukr.net

SHELEVER Oksana –

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Psychology
Uzhhorod National University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2200-5382>
e-mail: oksana.shelever@uzhnu.edu.us

FEATURES OF DEVELOPING AND MAINTAINING MOTIVATION FOR LEARNING AMONG UNDERGRADUATE STUDENTS IN THE CONTEXT OF CONTEMPORARY MILITARY CONFLICTS

In the course of this study, the authors have analysed the definitions of 'motivation' and 'motivation to learn'. It has been established that motivation to learn is a complex, multi-component psycho-pedagogical phenomenon that combines a system of internal and external incentives determining the activity of learners in the process of acquiring knowledge, developing competences and achieving educational outcomes. It has been established that, in the context of contemporary military conflicts, the issue of maintaining motivation for learning takes on particular relevance, as the educational process operates amidst constant social, psychological and security challenges. The relevance of the study is confirmed by the need to ensure the continuity of the educational process under martial law, the increase in educational losses, the psychological strain on learners, the forced transition to blended and distance learning, as well as the need to adapt pedagogical approaches to new social and technological realities. The scientific novelty of the study lies in a comprehensive analysis of the characteristics of the formation and maintenance of learners' motivation to learn in the context of military conflicts. As part of the study, an empirical survey was conducted involving 126 students to determine their level of motivation to learn, identify the main factors influencing its formation under martial law, and analyse students' attitudes towards the organisation of the educational process. It was found that 54.8% of students sometimes experience difficulties in maintaining their motivation to learn under martial law, whilst 11.1% face significant difficulties. At the same time, career prospects and the desire to acquire a profession remain the main motivating factors, and the blended learning format was identified as the most effective. The survey results made it possible to identify key issues in the students' motivation and to determine possible ways of improving the effectiveness of the educational process.

Key words: motivation, students, educational process, wartime, learning effectiveness.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасний етап розвитку освіти характеризується значними соціальними трансформаціями, які безпосередньо впливають на організацію освітнього процесу та психологічний стан його учасників. Особливо гостро ці зміни проявляються в умовах військових конфліктів, коли освітня система змушена функціонувати в складному соціально-психологічному середовищі, що супроводжується підвищеним рівнем тривожності, нестабільністю життєвих умов та порушенням звичних форм освітньої діяльності. У таких умовах особливої актуальності набуває проблема формування і підтримки мотивації до навчання здобувачів освіти, яка є одним із ключових чинників ефективності освітнього процесу. Мотивація до навчання розглядається в педагогічній та психологічній науці як складне інтегративне утворення, що визначає спрямованість, інтенсивність і стійкість пізнавальної діяльності здобувачів освіти [1]. Вона включає систему внутрішніх і зовнішніх мотивів, ціннісних орієнтацій, інтересів та потреб, які спонукають особистість до активного засвоєння знань і розвитку власного інтелектуального потенціалу. Аналіз наукових досліджень дозволяє зробити висновки, що в сучасних умовах військових конфліктів формування мотиваційної сфери здобувачів освіти ускладнюється впливом численних психоемоційних / соціальних факторів, серед яких нестабільність життєвого середовища, вимушене переміщення, дистанційні форми навчання, обмеженість ресурсів, постійний інформаційний тиск [3; 2].

Військові конфлікти сучасності суттєво змінюють освітній простір, зумовлюючи необхідність адаптації освітніх систем до нових умов функціонування. Освітні заклади змушені оперативного впроваджувати дистанційні та змішані форми навчання, використовувати цифрові освітні ресурси та забезпечувати психологічну підтримку здобувачів освіти. У такій ситуації підтримка мотивації до навчання стає важливим завданням педагогічної діяльності, оскільки саме мотиваційна сфера визначає готовність здобувачів освіти до активної пізнавальної діяльності, здатність долати труднощі та зберігати інтерес до навчання навіть у складних соціальних умовах.

Наукові дослідження свідчать, що в умовах кризових ситуацій, зокрема військових конфліктів, традиційні механізми формування навчальної моти-

вації потребують переосмислення і доповнення новими педагогічними підходами [3; 4; 8]. Особливого значення набуває використання гуманістично орієнтованих освітніх технологій, створення психологічно безпечного освітнього середовища, розвиток емоційної підтримки та формування внутрішньої мотивації до навчання. Водночас важливим є врахування індивідуальних потреб здобувачів освіти, їхніх психологічних особливостей, рівня стресостійкості, здатності адаптуватися до нових умов освітньої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування мотиваційної сфери особистості стала предметом наукових досліджень багатьох учених. Зокрема, В. Климчук [5], Б. Шуневич, О. Пінська [7], Т. Сердюк, А. Долінська [2], М. Матюхіна, В. Моргун у своїх працях приділяють значну увагу вивченню особливостей структури мотиваційної сфери індивіда, етапів становлення мотивів та механізмів їх функціонування у свідомості людини. У дослідженнях цих науковців також розглядаються питання підвищення ефективності педагогічного процесу, зокрема через інтенсифікацію навчальної діяльності та оптимізацію педагогічних умов, що сприяють формуванню стійкої навчальної мотивації.

Метою статті є теоретичне обґрунтування й аналіз особливостей формування і підтримки мотивації до навчання у здобувачів освіти в умовах військових конфліктів сучасності.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах трансформації освітнього середовища, зумовлених військовими конфліктами, особливої актуальності набуває проблема формування і підтримки мотивації до навчання здобувачів освіти. У цьому контексті важливу роль відіграє і професійна готовність науково-педагогічних працівників закладів вищої та фахової передвищої освіти до ефективного реагування на виклики сьогодення. Автор дослідження [9] зазначає, що «професорсько-викладацький склад закладу вищої освіти з високим рівнем адаптивної педагогічної компетентності здатний швидко реагувати на виклики сьогодення (суспільні, економічні, політичні, освітні), зокрема, пандемію, повномасштабну війну, глобалізаційні економічні процеси, євроінтеграційні вектори розвитку національної освіти, освітні втрати, специфічні особливості мультикультурного / інклюзивного / науково-освітнього середовища, комунікацію «нового освіт-

ного простору» (змішаного / онлайн-навчання), стрімку інтеграцію цифрових технологій в освітні процеси, масштабування інноваційних освітніх проєктів (співпраця закладу вищої освіти та технологічних компаній), небезпечний освітній простір, кіберзагрозу та необхідність захисту персональних даних в умовах зростаючого використання онлайн-платформ / спеціалізованих сервісів тощо».

Науковці (О. Шпортуг, І. Редька) відзначають [10], що функціонування освітнього процесу в умовах військових конфліктів супроводжується низкою додаткових викликів, що безпосередньо впливають на освітню діяльність здобувачів освіти та формування їхньої мотивації до навчання. Зокрема, одним із таких чинників є необхідність адаптації до змінених форматів організації навчання (дистанційне, гібридне або змішане навчання), що потребує від здобувачів освіти високого рівня саморегуляції, відповідальності та готовності до самостійної роботи. Ускладнює цей процес й обмеженість ресурсів для повноцінного засвоєння навчального матеріалу, а також підвищене психоемоційне навантаження, зумовлене постійною загрозою безпеці, інформаційною напруженістю, нестабільністю соціального середовища.

Проаналізуємо дефініції «мотивація», «навчальна мотивація».

У психолого-педагогічній літературі мотивація до навчання визначається як сукупність взаємопов'язаних факторів і мотивів, які спонукають особистість до навчальної діяльності та визначають її спрямованість та активність [8]. Автори дослідження [1] навчальну мотивацію розглядають як особливий вид мотивації особистості, у процесі якої індивід засвоює способи виконання навчальних дій та опановує нові знання та вміння, що мають діяльнісний характер. Погоджуємося з науковцями [3], що «...найефективнішим стимулюванням до навчання є внутрішня мотивація студента, тобто мотивація усвідомленої дії», адже в контексті формування та підтримки мотивації здобувачів до навчання в умовах військових конфліктів сучасності саме внутрішня мотивація набуває особливого значення. Вона ґрунтується на особистісній зацікавленості, усвідомленні цінності освіти та прагненні до саморозвитку навіть у складних соціальних обставинах. За наявності внутрішньої мотивації здобувачі освіти демонструють вищий рівень пізнавальної активності, здатність долати труднощі та адаптуватися до змінених умов навчання (зокрема дистанційних або змішаних форматів освітньої діяльності). Внутрішня мотивація сприяє формуванню відповідального ставлення до навчання, розвитку самостійності, саморегуляції та стійкості до стресових факторів, що є особливо важливим у періоди соціальної нестабільності та військових загроз.

З метою визначення і виявлення особливостей формування та підтримки мотивації до навчання здобувачів освіти в умовах військових конфліктів авторами було проведено опитування серед здобувачів вищої освіти. Усього в опитуванні взяли участь 126 здобувачів Київського фахового коледжу зв'язку (54 особи), Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (Навчально-наукового інституту «Академія вчителства») (38 осіб) та ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (34 особи). За гендерною ознакою вибірка характеризується переважанням жінок, частка яких становить

56,7 %, тоді як чоловіки складають 43,3 % опитаних. Дослідження спрямоване на з'ясування рівня мотивації до навчання, виявлення основних чинників, що впливають на її формування в умовах соціальної нестабільності, а також визначення труднощів, з якими стикаються здобувачі освіти під час організації освітньої діяльності в період воєнного часу.

Аналіз відповідей на перше запитання «Як умови воєнного часу вплинули на вашу навчальну мотивацію» (рис. 1) свідчить про значний вплив воєнних умов на мотиваційну сферу здобувачів освіти. Зокрема, 41,3 % опитаних зазначили, що їхня мотивація дещо знизилася, що свідчить про відчутний психологічний і соціальний тиск, який супроводжує освітню діяльність у період військових конфліктів. Ще 19 % респондентів повідомили про значне зниження мотивації, що може бути зумовлено впливом таких чинників, як підвищений рівень тривожності, нестабільність життєвих умов, часті повітряні тривоги, вимушене переміщення або обмежені можливості для повноцінної освітньої діяльності. Водночас 31,7% здобувачів освіти зазначили, що воєнні умови не вплинули на їхню навчальну мотивацію, що може свідчити про наявність достатнього рівня внутрішньої мотивації, здатності адаптуватися до складних соціальних умов. Варто відзначити, що 7,9% опитаних зазначили про значне підвищення мотивації до навчання. Узагальнюючи результати дослідження, можна зазначити, що понад 60% респондентів відчували певне зниження навчальної мотивації в умовах воєнного часу, що підтверджує складність підтримки стабільної навчальної діяльності в умовах тривалого стресу й соціальної невизначеності. Водночас значна частка здобувачів освіти демонструє достатній рівень стійкості та здатність зберігати мотивацію до навчання.

Як умови воєнного часу вплинули на вашу навчальну мотивацію?

126 відповідей

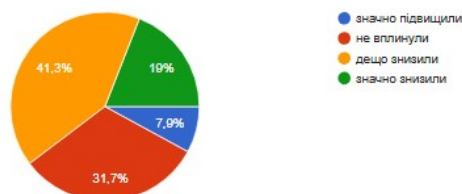

Рисунок 1. – Відповіді респондентів

На запитання «Наскільки вам складно зберігати мотивацію до навчання в умовах воєнного стану?» респонденти відповіли таким чином:

- 54,8 % опитаних зазначили, що їм іноді складно зберігати мотивацію до навчання, що свідчить про наявність періодичних труднощів, пов'язаних із психоемоційним напруженням, нестабільністю соціального середовища та змінами в організації освітнього процесу;

- 11,1 % респондентів вказали, що їм дуже складно підтримувати мотивацію до навчання, що свідчить про наявність значних психологічних і організаційних труднощів;

- 21,4 % здобувачів зазначили, що їм скоріше не складно підтримувати мотивацію до навчання, що може свідчити про достатній рівень внутрішньої мотивації, сформованість навчальних цінностей,

здатність адаптуватися до нових умов організації освітнього процесу.

• 12,7 % здобувачів освіти відповіли, що їм зовсім не складно зберегти мотивацію до навчання, що може бути пов'язано з високим рівнем самодисципліни, усвідомленням значущості освіти для майбутнього професійного становлення і прагненням до самореалізації навіть у складних соціальних умовах.

На запитання «Що найбільше мотивує вас продовжувати навчання під час війни?» (можна було обрати кілька варіантів відповіді) результати опитування продемонстрували, що основними чинниками, які підтримують мотивацію здобувачів, є насамперед внутрішні мотиви та усвідомлення значущості освіти для майбутнього професійного розвитку. Зокрема, 67,5 % респондентів (85 осіб) зазначили, що найбільш вагомим стимулом для продовження навчання є перспективи майбутньої кар'єри; водночас 65,9 % опитаних (83 особи) вказали на бажання здобути професію як один із ключових мотивів продовження освітньої діяльності; досить значущим чинником мотивації виявився і власний інтерес до навчання, який обрали 44% респондентів (56 осіб); 38,9% опитаних (49 осіб) відзначили, що важливим мотивувальним чинником є підтримка родини; 15,9% (20 осіб) – зазначила, що їх мотивує підтримка викладачів, що свідчить про важливість педагогічної підтримки та професійної взаємодії між викладачем і здобувачем освіти в умовах освітніх викликів воєнного часу. Окрім основних варіантів відповіді, у результатах опитування також зафіксовано окремі індивідуальні відповіді респондентів, які становлять незначний відсоток (приблизно 0,8–2,4%). Серед них були зазначені такі мотивувальні чинники, як розуміння важливості освіти для майбутнього, власні особисті мотиви до саморозвитку, інтерес до окремих навчальних дисциплін, а також прагнення досягти професійних результатів у певній сфері діяльності.

На запитання «Який формат навчання найбільше підтримує вашу мотивацію?» результати опитування свідчать, що найбільш ефективним є змішаний формат навчання, який обрали 37,3% респондентів. Це пояснюється поєднанням переваг очного та дистанційного навчання, що дозволяє забезпечити гнучкість освітнього процесу в умовах воєнного стану. Водночас 35,7% опитаних зазначили, що їхню мотивацію найбільше підтримує очне навчання; 20,6% респондентів обрали дистанційний формат навчання, що може свідчити про його зручність та доступність у складних умовах воєнного часу. Найменша частка опитаних (близько 6–7%) надала перевагу індивідуальному графіку навчання, що пов'язано з потребою в більш гнучких умовах організації освітнього процесу.

На запитання «Чи відчуваєте ви підтримку з боку викладачів у складних умовах навчання?» більшість респондентів (54,8%) відповіли, що іноді відчувають таку підтримку, що свідчить про наявність взаємодії між викладачами й здобувачами освіти, проте вона може бути недостатньо системною; 15,1 % опитаних зазначили, що постійно відчувають підтримку викладачів, тоді як 22,2 % респондентів відчувають її рідко, а 7,9 % взагалі не відчувають підтримки.

На запитання «Які заходи могли б підвищити мотивацію студентів до навчання в умовах війни?» (рис. 2) результати опитування засвідчили, що здобувачі освіти вважають найбільш ефективними ті освітні та організаційні заходи, які сприяють гнучкості освітнього процесу й покращенню умов освітньої діяльності.

Які заходи могли б підвищити мотивацію студентів до навчання в умовах війни?

126 відповідей

Рисунок 2 – Результати опитування здобувачів

Найбільша частка респондентів (41,3%) – зазначила, що важливим чинником підвищення мотивації є гнучкий графік навчання, що свідчить про актуальність адаптації освітнього процесу до складних умов воєнного часу, коли здобувачі освіти можуть стикатися з перебоями в електропостачанні, повітряними тривогами, необхідністю переміщення або іншими обставинами, що ускладнюють регулярну участь у навчанні. Другим за значущістю фактором, на думку опитаних, є психологічна підтримка, яку обрали 14,3% респондентів. Це підтверджує важливість створення сприятливого психоемоційного середовища в освітніх закладах, оскільки умови війни суттєво впливають на психологічний стан здобувачів освіти та їхню здатність зберегти мотивацію до освітньої діяльності. Завважимо, що 13,5% опитаних зазначили, що важливим стимулом для підвищення їхньої мотивації є інші індивідуальні фактори. Водночас 12,7% респондентів вказали на важливість збільшення кількості практичних занять, що підкреслює прагнення здобувачів освіти до більш прикладного характеру навчання та можливості застосування отриманих знань на практиці. Також 12,7% опитаних наголосили на значенні покращення комунікації з викладачами, що свідчить про необхідність активнішої взаємодії між учасниками освітнього процесу та формування атмосфери підтримки й співпраці. Найменша частка респондентів (близько 5–6 %) відзначила важливість використання сучасних цифрових технологій, що може пояснюватися тим, що цифрові інструменти вже активно використовуються в освітньому процесі, тому здобувачі сприймають їх як звичний елемент освітнього середовища.

Аналіз результатів емпіричного дослідження особливостей мотивації здобувачів освіти в умовах воєнного часу дозволяє виокремити комплекс педагогічних умов, що сприяють її формуванню та підтримці. Узагальнення відповідей респондентів дає підстави визначити ефективні напрями організації освітнього процесу з урахуванням сучасних соціально-психологічних викликів:

1. Забезпечення гнучкості організації освітнього процесу. Адаптація освітнього процесу до умов воєнного часу (гнучкий графік, змішане навчання) сприяє зниженню психоемоційного навантаження і

підвищує залученість здобувачів до освітньої діяльності.

2. Формування внутрішньої професійної мотивації через усвідомлення значущості освіти. Акцентування уваги на перспективах майбутньої кар'єри і професійного становлення стимулює здобувачів до активної навчальної діяльності та підвищує їхню відповідальність за результати навчання.

3. Забезпечення системної педагогічної та психологічної підтримки. Створення сприятливого освітнього середовища, що включає підтримку з боку викладачів і психологічний супровід, сприяє збереженню стабільного рівня мотивації навіть в умовах стресу.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. У процесі дослідження авторами встановлено, що в умовах військових конфліктів сучасності формування і підтримка мотивації до навчання здобувачів освіти набуває особливої значущості, оскільки освітній процес функціонує в умовах постійної соціальної нестабільності, психологічної напруги та вимушеної трансформації традиційних освітніх практик. Результати проведеного опитування свідчать про наявність суттєвого впливу воєнних умов на мотиваційну сферу здобувачів освіти, зокрема, понад 60% респондентів відзначили зниження рівня навчальної мотивації, при цьому 41,3% вказали на її часткове зниження, а 19% – на значне. Водночас 31,7% опитаних зберігають стабільний рівень мотивації, що свідчить про сформованість внутрішніх стимулів до навчання та здатність адаптуватися до складних умов. Аналіз відповідей також показав, що найбільш значущими мотиваційними чинниками є перспективи майбутньої кар'єри (67,5%) та бажання здобути професію (65,9%). Таким чином, ефективне формування мотивації здобувачів освіти бакалаврського рівня потребує комплексного врахування як внутрішніх, так і зовнішніх чинників освітнього середовища. *Перспективи подальших досліджень* вбачаємо в розробленні інноваційних педагогічних методик підтримки мотивації до навчання здобувачів освіти в умовах тривалих кризових соціальних трансформацій.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бондар Л. В., Литвинчук Н. Б. Мотивація навчальної діяльності студентів як провідний чинник підготовки майбутніх фахівців. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Психологія». 2020. № 11. С. 67–71. DOI: <https://doi.org/10.25264/2415-7384-2020-11-67-71>
2. Долінська А. Г. Соціально-психологічний клімат академічної групи як чинник навчальної мотивації та психологічної стійкості студентів у період війни. *Виклики та перспективи розвитку психологічних знань в умовах воєнного*. 2025. С. 125–127. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi84/0063969.pdf#page=125> (дата звернення 12.04.2026)
3. Квятковська А., Андросович А., Ковальова О., Прокоф'єва О. Особливості навчальної мотивації студентів передвищих фахових та вищих навчальних закладів в умовах сучасних військових конфліктів. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 49. Том 1. С. 177–182. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/49.1.36>
4. Керекеш О. В., Осадчий М. Л. Мотивація до навчальної діяльності студентів у вищому навчальному закладі. *Збірник наукових праць Одеського національного економічного університету*. 2021. №11-12(288-289). С. 126–131. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2021-11-12-288-289-116-125>

5. Климчук В., Горбунова В. Внутрішня мотивація учбової діяльності молоді : теорія, методика, програма розвитку : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 110 с.

6. Коваль І. С., Яремко Р. Я., Пасичник С. В. Психологічні особливості адаптації здобувачів вищої освіти до навчання в умовах воєнного стану. *Наукові записки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*. Педагогіка і психологія. 2024. № 2 (4). С. 109–115. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-1297/2024-2-18>

7. Пінська О. Професійна мотивація як засіб підвищення ефективності навчальної діяльності студентів. *Проблеми трудової і професійної підготовки*. 2009. С. 21–27.

8. Психологічна діагностика мотивації особистості до навчання в умовах інформаційного суспільства : монографія / Н. В. Пророк, Л. О. Кондратенко, Л. М. Манилова та ін. ; за ред. Н. В. Пророк. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 131 с.

9. Таможська І. В. Педагогічні та науково-педагогічні працівники, здобувачі освіти як суб'єкти адаптивної педагогічної системи. *Педагогічна освіта : теорія і практика*. 2024. Вип. 37. С. 159–179. <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2024-37-159-179>

10. Шпортун О., Редька І. Емпіричне дослідження особливостей соціально-психологічної адаптації молоді у період військових дій в Україні. *Psychology Travelogs*. 2023. № 2. С. 169–174.

REFERENCES

1. Bondar, L. V., Lytvynchuk, N. B. (2020). Motyvatsiia navchalnoi diialnosti studentiv yak providnyi chynnyk pidhotovky maibutnix fakhivtsiv [Motivation of students' learning activity as a leading factor in the training of future specialists]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiiia»*. Seria «Psykhohohiia». № 11. S. 67–71. DOI: <https://doi.org/10.25264/2415-7384-2020-11-67-71> [in Ukrainian]
2. Dolinska, A. H. (2025). Sotsialno-psykhohichnyi klimat akademichnoi hrupy yak chynnyk navchalnoi motyvatsii ta psykhohichnoi stiikosti studentiv u period viiny [Socio-psychological climate of an academic group as a factor of students' learning motivation and psychological resilience during wartime]. *Vyklyky ta perspektyvy rozvytku psykhohichnykh znan v umovakh voiennoho chasu*. S.125–127. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi84/0063969.pdf#page=125> (access date 12.04.2026) [in Ukrainian]
3. Kviatkovska, A., Androsovych, A., Kovalova, O., Prokofieva, O. (2022). Osoblyvosti navchalnoi motyvatsii studentiv peredvyshchyykh fakhovykh ta vyshchyykh navchalnykh zakladiv v umovakh suchasnykh viiskovykh konfliktiv [Features of learning motivation of students of professional pre-higher and higher education institutions in the conditions of modern military conflicts]. *Innovatsiina pedahohika*. Issuc 49(1). S. 177–182. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/49.1.36> [in Ukrainian]
4. Kerekesh, O. V., Osadchyi, M. L. (2021). Motyvatsiia do navchalnoi diialnosti studentiv u vyshchomu navchalnomu zakladi [Motivation for students' learning activity in higher education institutions]. *Zbirnyk naukovykh prats Odeskoho natsionalnoho ekonomichnoho universytetu*. 11–12(288–289), pp.126–131. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2021-11-12-288-289-116-125> [in Ukrainian]
5. Klymchuk, V., Horbunova, V. (2014). Vnutrishnia motyvatsiia uchbovoi diialnosti molodi: teoriia, metodyka, prohrama rozvytku [Intrinsic motivation of youth learning activity: theory, methodology, development program]. *Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka*. 110 s. [in Ukrainian]
6. Koval, I. S., Yaremko, R. Ya., Pasichnyk, S. V. (2024). Psykhohichni osoblyvosti adaptatsii zdobuvachiv vyshchoi osvity do navchannia v umovakh voiennoho stanu [Psychological features of adaptation of higher education students to learning under martial law]. *Naukovi zapysky Lvivskoho derzhavnoho universytetu bezpeky zhyttiediialnosti*. Pedahohika i psykhohohiia. Issuc 2(4). S. 109–115. DOI: <https://doi.org/10.32782/3041-1297/2024-2-18> [in Ukrainian]

7. Pinska, O. (2009). Profesiina motyvatsiia yak zasib pidvyshchennia efektyvnosti navchalnoi diialnosti studentiv [Professional motivation as a means of increasing the effectiveness of students' learning activity]. *Problemy trudovoi i profesiinoy pidhotovky*. S. 21–27. [in Ukrainian]

8. Prorok, N. V., Kondratenko, L. O., Manylova, L. M. (2020). Psykholohichna diahnostyka motyvatsii osobystosti do navchannia v umovakh informatsiinoho suspilstva [Psychological diagnostics of personality motivation to learning in the information society]. Kyiv: Vydavnychi Dim «Slovo». 131 s. [in Ukrainian]

9. Tamozhska, I. V. (2024). Pedahohichni ta naukovopedahohichni pratsivnyky, zdobuvachi osvity yak subiekty adaptivnoi pedahohichnoi systemy [Pedagogical and scientific-pedagogical staff and students as subjects of an adaptive pedagogical system]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka*. Issuc 37. S. 159–179. DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2024-37-159-179> [in Ukrainian]

10. Shportun, O., Redka, I. (2023). Empirychno doslidzhennia osoblyvosti sotsialno-psykholohichnoi adaptatsii molodi u period viiskovykh dii v Ukraini [Empirical study of the features of socio-psychological adaptation of youth during military actions in Ukraine]. *Psychology Travelogs*. Issuc 2. S. 169–174. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

КВЯТКОВСЬКА Анна – доктор філософії в галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», викладач вищої категорії циклової комісії кібербезпеки, електронних комунікацій та економіко-управлінської підготовки Київського фахового коледжу зв'язку.

Наукові інтереси: теорія і методика викладання у вищій та передвищій фаховій освіті, інноваційні технології, професійна підготовка майбутніх фахівців галузі G5.

ТАМОЖСЬКА Ірина – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри інноваційної педагогіки, освітніх трансформацій і лідерства Навчально-наукового інституту «Академія вчителів» Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Наукові інтереси: теорія і методика навчання, інноваційні технології, формування ключових компетентностей здобувачів освіти.

ШЕЛЕВЕР Оксана – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Наукові інтереси: розвиток емоційного інтелекту та комунікативної компетентності, інновації в освіті, цифровізація освітнього процесу.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

KVIATKOVSKA Anna – Doctor of Philosophy Degree Field of Study 01 Education / Pedagogy, Senior Lecturer on the Department of Cybersecurity, Electronic Communications and Economic and Management Training Kyiv College of Communications.

Scientific interests: theory and Methods of Teaching in Higher and Professional Pre-Higher Education, Innovative Technologies, Professional Training of Future Specialists in Field G5.

TAMOZHNSKA Iryna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor at the Department of Innovative Pedagogy, Educational Transformations and Leadership of the Educational and Scientific Institute “Teacher Academy” V. N. Karazin Kharkiv National University.

Scientific interests: theory and Methods of Teaching, Innovative Technologies, Formation of Key Competencies of Learners.

SHELEVER Oksana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Psychology Uzhhorod National University.

Scientific interests: development of emotional intelligence and communicative competence, innovations in education, digitalization of the educational process.

Стаття надійшла до редакції 14.03.2026 р.

Стаття прийнята до друку 26.03.2026 р.

УДК 378.011.3-051:62]:37.013.77:316.624-053.5

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-223-449-454

ISSN 2415–7988 (Print) ISSN 2521–1919 (Online)

МЕЛЬНИК Галина –

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри технологічної та професійної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-2431-2423>

e-mail: melnyk.galyna.m@dspu.edu.ua

ЛІЩИНСЬКА-КРАВЕЦЬ Галина –

старший викладач кафедри технологічної та професійної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-6114-9732>

e-mail: galina.2020.kyiv@dspu.edu.ua

АРТПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ У КОНТЕКСТІ ПРЕВЕНЦІЇ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ УЧНІВ

У статті здійснено ґрунтовний аналіз сучасних науково-педагогічних підходів до використання засобів артпедагогіки у процесі професійної підготовки майбутніх учителів технологій. Акцентовано увагу на актуальності впровадження мистецько-орієнтованих методик у контексті зростання психоемоційного навантаження на учнів, зумовленого сучасними соціальними викликами. Визначено, що художньо-трудова діяльність у шкільному середовищі виконує не лише освітню функцію, а й набуває особливого значення як ефективний засіб психологічної підтримки, профілактики деструктивної поведінки та гармонізації внутрішнього стану особистості.

Обґрунтовано потенціал артпедагогіки як цілісної системи превентивно-педагогічного впливу, що сприяє формуванню емоційної стійкості, розвитку саморефлексії та позитивної соціалізації учнів. Розкрито особливості інтеграції елементів арттерапії у процес художньо-трудової діяльності, зокрема через використання різноманітних технік образотворчого,